

Dynamické struktury a Abstraktní Datový Typy (ADT)

Jan Faigl

Katedra počítačů
Fakulta elektrotechnická
České vysoké učení technické v Praze

Přednáška 11

A0B36PR1 – Programování 1

Část 1 – Spojivé struktury (stromy)

Stromy

Binární strom

Příklad binárního stromu v Javě

Stromové struktury

Část 2 – Abstraktní datový typ

Datové struktury

Zásobník

Fronta

Část 3 – Příklad ADT – Prioritní fronta

Popis

Implementace spojovým seznamem

Binárním strom a halda

Část I

Stromy

Obsah

Stromy

Binární strom

Příklad binárního stromu v Javě

Stromové struktury

Lineární a nelineární spojové struktury

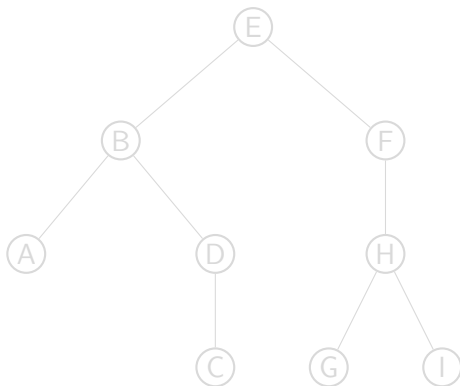
- Spojové seznamy představují lineární spojovou strukturu

Každý prvek má nejvýše jednoho následníka

- Nelineární spojové struktury (např. stromy)

Každý prvek může mít více následníků

- **Binární strom:** každý prvek (uzel) má nejvýše dva následníky

- kořen stromu
- list
- levý podstrom
- pravý podstrom

Lineární a nelineární spojové struktury

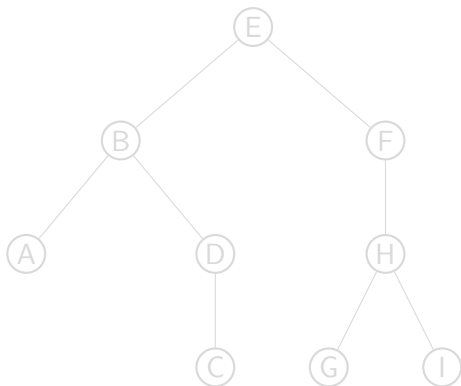
- Spojové seznamy představují lineární spojovou strukturu

Každý prvek má nejvýše jednoho následníka

- Nelineární spojové struktury (např. stromy)

Každý prvek může mít více následníků

- **Binární strom:** každý prvek (uzel) má nejvýše dva následníky

- kořen stromu
- list
- levý podstrom
- pravý podstrom

Lineární a nelineární spojové struktury

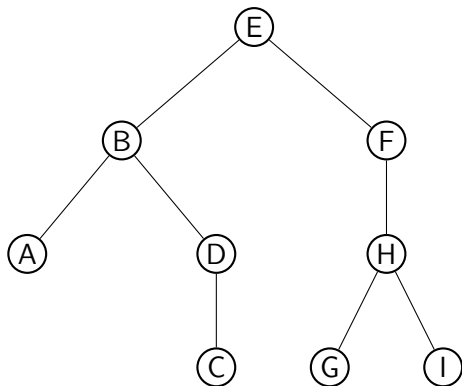
- Spojové seznamy představují lineární spojovou strukturu

Každý prvek má nejvýše jednoho následníka

- Nelineární spojové struktury (např. stromy)

Každý prvek může mít více následníků

- **Binární strom:** každý prvek (uzel) má nejvýše dva následníky

- kořen stromu
- list
- levý podstrom
- pravý podstrom

Obsah

Stromy

Binární strom

Příklad binárního stromu v Javě

Stromové struktury

Binární strom

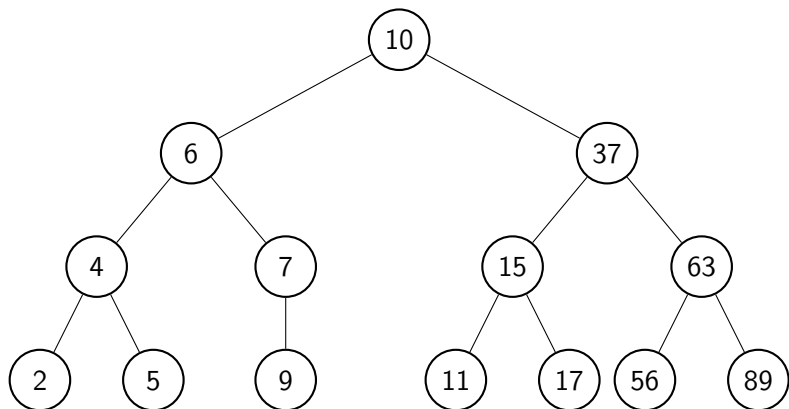
```
public class BinaryTree {
    class Node {
        Object value;
        Node left;
        Node right;
        Node(Object obj) {
            value = obj;
            left = right = null;
        }
    }
    private Node root;

    public BinaryTree() {
        root = null;
    }
}
```


Příklad – binární vyhledávací strom

- Pro každý prvek (uzel) platí, že hodnota potomka vlevo je menší (nebo null) a hodnota potomka vpravo je větší (nebo null)

Průchod binárním stromem

- Při hledání prvku konkrétní hodnoty klíče se postupně zanořujeme hlouběji do stromu, přičemž může nastat jedna z následujících situací:
  1. Aktuální prvek má hledanou hodnotu klíče, hledání je ukončeno
  2. Hodnota klíče je menší než hodnota aktuálního prvku, pokračujeme v hledání v další úrovni levého potomka
  3. Hodnota klíče je větší než hodnota aktuálního prvku, pokračujeme v hledání v další úrovni pravého potomka
  4. Aktuální prvek má hodnotu **null**, hledání je ukončeno, prvek ve stromu není
- Při průchodu stromem postupujeme rekurzivně tak, že nejdříve navštívíme levé potomky a následně pak pravé potomky

Pokud budeme při takovém průchodu vypisovat hodnoty v levém podstromu, pak hodnotu prvku a následně hodnoty v pravém podstromu, vypíšeme hodnoty uložené ve stromu uspořádaně (sestupně nebo vzestupně)

Průchod binárním stromem

- Při hledání prvku konkrétní hodnoty klíče se postupně zanořujeme hlouběji do stromu, přičemž může nastat jedna z následujících situací:
  1. Aktuální prvek má hledanou hodnotu klíče, hledání je ukončeno
  2. Hodnota klíče je menší než hodnota aktuálního prvku, pokračujeme v hledání v další úrovni levého potomka
  3. Hodnota klíče je větší než hodnota aktuálního prvku, pokračujeme v hledání v další úrovni pravého potomka
  4. Aktuální prvek má hodnotu **null**, hledání je ukončeno, prvek ve stromu není
- Při průchodu stromem postupujeme rekurzivně tak, že nejdříve navštívíme levé potomky a následně pak pravé potomky

Pokud budeme při takovém průchodu vypisovat hodnoty v levém podstromu, pak hodnotu prvku a následně hodnoty v pravém podstromu, vypíšeme hodnoty uložené ve stromu uspořádaně (sestupně nebo vzestupně)

Obsah

Stromy

Binární strom

Příklad binárního stromu v Javě

Stromové struktury

Příklad binárního stromu textových řetězců

```
public class BinaryStringTree {
    class Node {
        final String value;
        Node left;
        Node right;
        Node(String s) {
            value = s;
            left = right = null;
        }
    }
    private Node root;
    private int counter; //for counting traversed nodes
    public BinaryStringTree() {
        root = null;
    }
    ...
}
```


BinaryStringTree – insert 1/2

- Při vložení prvku rekurzivně procházíme strom
- Prvek zařadíme tak, aby platila podmínka vyhledávacího stromu

Tj. hodnoty všech uzlů v levém podstromu jsou menší a hodnoty všech uzlů v pravé podstromu jsou větší než hodnota prvku každého uzlu.

```
public void insert(String s) {
    if (root == null) {
        root = new Node(s);
    } else {
        insert(s, root);
    }
}

private void insert(String s, Node node) {
    ...
}
```


BinaryStringTree – insert 2/2

```
private void insert(String s, Node node) {
    if (node.value.compareTo(s) > 0) {
        if (node.left == null) {
            node.left = new Node(s);
        } else {
            insert(s, node.left);
        }
    } else {
        if (node.right == null) {
            node.right = new Node(s);
        } else {
            insert(s, node.right);
        }
    }
}
```


BinaryStringTree – traverse 1/2

- Při průchodu stromu postupujeme nejdříve do levého podstromu a až pak do pravého
- V proměnné **counter** počítáme pořadí navštívených uzlů

```
public void traverse() {  
    counter = 0;  
    traverse(root);  
}
```

```
private void traverse(Node node) {  
    ...  
}
```


BinaryStringTree – traverse 2/2

```
private void traverse(Node node) {  
    if (node != null) {  
        if (node.left != null) {  
            traverse(node.left);  
        }  
        System.out.print(counter + ": " + node.value + " ");  
        counter++;  
        if (node.right != null) {  
            traverse(node.right);  
        }  
    }  
}
```

Rekurzivní průchod stromu!

BinaryStringTree – Příklad použití

```
String[] strings = {"ZZZ", "DDD", "AAA", "YYY", "BBB",  
    "QQQ", "CCC"};
```

```
BinaryStringTree tree = new BinaryStringTree();
```

```
System.out.println("Print array:");  
for(int i = 0; i < strings.length; ++i) {  
    System.out.print(i + ": " + strings[i] + " ");  
    tree.insert(strings[i]);  
}  
System.out.println("\n\nTraverse tree");  
tree.traverse();
```

■ Výstup programu

```
javac DemoBinaryStringTree.java && java DemoBinaryStringTree
```

```
Print array:
```

```
0: ZZZ 1: DDD 2: AAA 3: YYY 4: BBB 5: QQQ 6: CCC
```

```
Traverse tree
```

```
0: AAA 1: BBB 2: CCC 3: DDD 4: QQQ 5: YYY 6: ZZZ
```

```
lec11/BinaryStringTree.java, lec11/DemoBinaryStringTree.java
```


Obsah

Stromy

Binární strom

Příklad binárního stromu v Javě

Stromové struktury

Stromové struktury

- Stromové struktury jsou významné datové struktury pro vyhledávání *Složitost vyhledávání je úměrná hloubce stromu.*
- Binární stromy – každý uzel má nejvýše dva následníky
  - Hloubku stromu lze snížit tzv. vyvažováním stromu
    - AVL stromy *Georgy Adelson-Velsky a Landis*
    - Red-Black stromy
  - Plný binární strom – každý vnitřní uzel má dva potomky a všechny uzly jsou co nejvíce vlevo
    - Můžeme efektivně reprezentovat polem (pro daný maximální počet uzlů)
    - Lze použít pro efektivní implementaci prioritní fronty (Heap – halda)
    - Základem třídícího algoritmu *Heap Sort*
- Vícecestné stromy – např. B-strom (Bayer tree) pro ukládání utříděných záznamů

Informativní více v Algoritmizaci

Stromové struktury

- Stromové struktury jsou významné datové struktury pro vyhledávání *Složitost vyhledávání je úměrná hloubce stromu.*
- Binární stromy – každý uzel má nejvýše dva následníky
  - Hloubku stromu lze snížit tzv. vyvažováním stromu
    - AVL stromy *Georgy Adelson-Velsky a Landis*
    - Red-Black stromy
  - Plný binární strom – každý vnitřní uzel má dva potomky a všechny uzly jsou co nejvíce vlevo
    - Můžeme efektivně reprezentovat polem (pro daný maximální počet uzlů)
    - Lze použít pro efektivní implementaci prioritní fronty (Heap – halda)
    - Základem třídícího algoritmu *Heap Sort*
- Vícecestné stromy – např. B-strom (Bayer tree) pro ukládání utříděných záznamů

Informativní více v Algoritmizaci

Část II

Abstraktní datový typ

Obsah

Datové struktury

Zásobník

Fronta

Zdroje

Algorithms + Data Structures = Programs,
Niklaus Emil Wirth Prentice-Hall 1975,
ISBN 0-13-022418-9

Update 2004, <http://www.ethoberon.ethz.ch/WirthPubl/AD.pdf>

Data Structures and Algorithms in Java (2nd
Edition) *Robert Lafore* Sams, 2002,
ISBN: 978-0672324536

Algorithms (4th Edition) *Robert Sedgewick and
Kevin Wayne* Addison-Wesley Professional, 2011,
ISBN: 978-0321573513

<http://algs4.cs.princeton.edu/home>

- Algorithms and Data Structures with implementations in Java and C++ <http://www.algolist.net>
- Algorithms and Data Structures <http://introcs.cs.princeton.edu/java/40algorithms>

Zdroje

Algorithms + Data Structures = Programs,
Niklaus Emil Wirth Prentice-Hall 1975,
ISBN 0-13-022418-9

Update 2004, <http://www.ethoberon.ethz.ch/WirthPubl/AD.pdf>

Data Structures and Algorithms in Java (2nd
Edition) *Robert Lafore* Sams, 2002,
ISBN: 978-0672324536

Algorithms (4th Edition) *Robert Sedgewick and
Kevin Wayne* Addison-Wesley Professional, 2011,
ISBN: 978-0321573513

<http://algs4.cs.princeton.edu/home>

- Algorithms and Data Structures with implementations in Java and C++ <http://www.algolist.net>
- Algorithms and Data Structures <http://introc.cs.princeton.edu/java/40algorithms>

Datové struktury a abstraktní datový typ

- **Datová struktura** (typ) je množina dat a operací s těmito daty
- **Abstraktní datový typ** formálně definuje data a operace s nimi
  - Fronta (Queue)
  - Zásobník (Stack)
  - Pole (Array)
  - Tabulka (Table)
  - Seznam (List)
  - Strom (Tree)
  - Množina (Set)

Nezávislé na konkrétní implementaci

Abstraktní datový typ

- Množina druhů dat (hodnot) a příslušných operací, které jsou přesně specifikovány a to **nezávisle na konkrétní implementaci**
- Můžeme definovat:
  - Matematicky – signatura a axiomy
  - Rozhraním (interface) a popisem operací, rozhraní poskytuje:
    - Konstruktor vracející odkaz (na objekt nebo strukturu)
Objektově orientovaný i procedurální přístup
    - Operace, které akceptují odkaz na argument (data) jako argument a které mají přesně definovaný účinek na data

Příklad matematického popisu ADT – Datový typ Boolean

- Syntax popisuje, jak správně vytvořit logický výraz:

1. `true` a `false` jsou logické výrazy
2. Jestliže `x` a `y` jsou logické výrazy, pak
  - i `!(x)` – negace
  - ii `(x & y)` – logický součin and
  - iii `(x | y)` – logický součet or
  - iv `(x==y)`, `(x != y)` – relační operátory

jsou logické výrazy.

Pokud se chceme vyhnout psát u každé operace závorky, musíme definovat priority operátorů.

Příklad matematického popisu ADT – Datový typ Boolean

- Sémantika popisuje význam jednotlivých operací, můžeme definovat axiomy:

- $\text{true} == \text{true} : \text{true}$

- $\text{false} == \text{false} : \text{true}$

- $!(\text{true}) : \text{false}$

- $x \& \text{false} : \text{false}$

- $x \& y : y \& y$

- $x | \text{false} : x$

- $\text{true} == \text{false} : \text{false}$

- $\text{false} == \text{true} : \text{false}$

- $!(\text{false}) : \text{true}$

- $x \& \text{true} : x$

- $x | y : y | y$

- $x | \text{true} : \text{true}$

Abstraktní datový typ (ADT) – vlastnosti

- Počet datových položek může být
  - Neměnný – **statický datový typ** – počet položek je konstantní
Např. pole, řetězec, třída
  - Proměnný – **dynamický datový typ** – počet položek se mění v závislosti na provedené operaci
Např. vložení nebo odebrání určitého prvku
- Typ položek (dat):
  - **Homogenní** – všechny položky jsou stejného typu
  - **Nehomogenní** – položky mohou být různého typu
- Existence bezprostředního následníka
  - **Lineární** – existuje bezprostřední následník prvku, např. pole, fronta, seznam, ...
  - **Nelineární** – neexistuje přímý jednoznačný následník, např. strom

Abstraktní datový typ (ADT) – vlastnosti

- Počet datových položek může být
  - Neměnný – **statický datový typ** – počet položek je konstantní
Např. pole, řetězec, třída
  - Proměnný – **dynamický datový typ** – počet položek se mění v závislosti na provedené operaci
Např. vložení nebo odebrání určitého prvku
- Typ položek (dat):
  - **Homogenní** – všechny položky jsou stejného typu
  - **Nehomogenní** – položky mohou být různého typu
- Existence bezprostředního následníka
  - **Lineární** – existuje bezprostřední následník prvku, např. pole, fronta, seznam, ...
  - **Nelineární** – neexistuje přímý jednoznačný následník, např. strom

Abstraktní datový typ (ADT) – vlastnosti

- Počet datových položek může být
  - Neměnný – **statický datový typ** – počet položek je konstantní
Např. pole, řetězec, třída
  - Proměnný – **dynamický datový typ** – počet položek se mění v závislosti na provedené operaci
Např. vložení nebo odebrání určitého prvku
- Typ položek (dat):
  - **Homogenní** – všechny položky jsou stejného typu
  - **Nehomogenní** – položky mohou být různého typu
- Existence bezprostředního následníka
  - **Lineární** – existuje bezprostřední následník prvku, např. pole, fronta, seznam, ...
  - **Nelineární** – neexistuje přímý jednoznačný následník, např. strom

Obsah

Datové struktury

Zásobník

Fronta

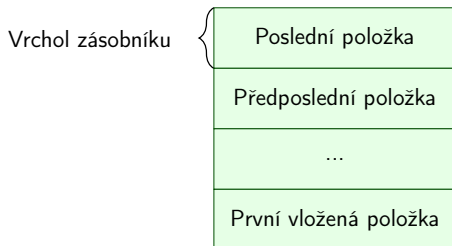
Příklad ADT – Zásobník

Zásobník je **dynamická datová struktura** umožňující vkládání a odebrání hodnot tak, že naposledy vložená hodnota se odebere jako první

LIFO – Last In, First Out

Základní operace:

- Vložení hodnoty na vrchol zásobníku
- Odebrání hodnoty z vrcholu zásobníku
- Test na prázdnotu zásobníku

Příklad ADT – Operace nad zásobníkem

Základní operace nad zásobníkem

- **push** – vložení prvku na vrchol zásobníku
- **pop** – vyjmutí prvku z vrcholu zásobníku
- **isEmpty** – test na prázdnotu zásobníku

Další operace nad zásobníkem mohou být

- **peek** – čtení hodnoty z vrcholu zásobníku

*alternativně také třeba **top***

- *search* – vrátí pozici prvku v zásobníku

Pokud se nachází v zásobníku, jinak -1

- *size* – vrátí aktuální počet hodnot v zásobníku

Zpravidla není potřeba

Příklad ADT – Operace nad zásobníkem

Základní operace nad zásobníkem

- **push** – vložení prvku na vrchol zásobníku
- **pop** – vyjmutí prvku z vrcholu zásobníku
- **isEmpty** – test na prázdnotu zásobníku

Další operace nad zásobníkem mohou být

- **peek** – čtení hodnoty z vrcholu zásobníku
- **search** – vrátí pozici prvku v zásobníku

alternativně také třeba top

Pokud se nachází v zásobníku, jinak -1

- **size** – vrátí aktuální počet hodnot v zásobníku

Zpravidla není potřeba

Příklad ADT – Rozhraní zásobníku 1/2

- V objektově orientovaném programování můžeme s výhodou využít principu **zapouzdření**
- Zásobník můžeme definovat rozhraním, bez konkrétní implementace

```
public interface Stack {  
    public Object push(Object item);  
    public Object pop();  
    public boolean isEmpty();  
  
    public Object peek();  
}
```

- Součástí definice rozhraní ADT je však také přesný popis operací

Definice může být textový popis a např. v Javě lze využít javadoc.

Příklad ADT – Rozhraní zásobníku 1/2

- V objektově orientovaném programování můžeme s výhodou využít principu **zapouzdření**
- Zásobník můžeme definovat rozhraním, bez konkrétní implementace

```
public interface Stack {  
    public Object push(Object item);  
    public Object pop();  
    public boolean isEmpty();  
  
    public Object peek();  
}
```

- Součástí definice rozhraní ADT je však také přesný popis operací

Definice může být textový popis a např. v Javě lze využít javadoc.

Příklad ADT – Rozhraní zásobníku 2/2

```
public interface Stack {  
    /**  
     * Add the item if it is not null  
     *  
     * @param item  
     * @return the added item or null if object has not  
     *         been added to the stack  
     */  
    public Object push(Object item);  
    public Object pop();  
    public boolean isEmpty();  
  
    public Object peek();  
};
```

<https://docs.oracle.com/javase/8/docs/api/java/util/Stack.html>

Implementace zásobníku polem 1/3

```
public class StackArray implements Stack {  
    private final int MAX_SIZE = 10;  
    private Object[] stack;  
    private int count;  
  
    public StackArray() { ... }  
    @Override  
    public Object push(Object item) { ... }  
    @Override  
    public Object pop() { ... }  
    @Override  
    public boolean isEmpty() { ... }  
    @Override  
    public Object peek() { ... }  
}
```

lec11/StackArray.java

Implementace zásobníku polem 2/3

```
public StackArray() {  
    stack = new Object[MAX_SIZE];  
    count = 0;  
}  
  
@Override  
public Object push(Object item) {  
    if (item == null || count == stack.length) {  
        return null;  
    }  
    stack[count++] = item;  
    return item;  
}
```


Implementace zásobníku polem 3/3

```
@Override
public Object pop() {
    return count > 0 ? stack[--count] : null;
}
```

```
@Override
public boolean isEmpty() {
    return count == 0;
}
```

```
@Override
public Object peek() {
    return count > 0 ? stack[count - 1] : null;
}
```

Proč v metodě pop používáme --count a v peek count -1?

Zásobník – Příklad použití

- Uloží do zásobníku pouze MAX_SIZE (10) položek

```
Stack stack = new StackArray();
for (int i = 0; i < 15; ++i) {
    stack.push((int) (Math.random() * 50));
    System.out.println(
        "Add " + i + " item to the stack: " +
        stack.peek()
    );
}
System.out.println("\nPop the items from the stack:");
while (stack.isEmpty() == false) {
    System.out.print(stack.pop() + " ");
}
System.out.println("");
```

lec11/DemoStack.java

Implementace zásobníku rozšiřitelným polem 1/2

- V případě naplnění pole vytvoříme nové o „něco“ větší pole
- Zavedeme položku MAX_RESIZE

```
public class StackResizeArray implements Stack {  
    private final int RESIZE = 10;  
    private Object[] stack;  
    private int count;  
  
    public StackResizeArray() {  
        stack = new Object[RESIZE];  
        count = 0;  
    }  
    ...  
}
```

- Modifikujeme metodu `push`

Implementace zásobníku rozšiřitelným polem 1/2

- V případě naplnění pole vytvoříme nové o „něco“ větší pole
- Zavedeme položku MAX_RESIZE

```
public class StackResizeArray implements Stack {  
    private final int RESIZE = 10;  
    private Object[] stack;  
    private int count;  
  
    public StackResizeArray() {  
        stack = new Object[RESIZE];  
        count = 0;  
    }  
    ...  
}
```

- Modifikujeme metodu **push**

Implementace zásobníku rozšiřitelným polem 2/2

@Override

```
public Object push(Object item) {  
    if (item == null) { return null; }  
    if (count == stack.length) {  
        Object[] newStack = new Object[stack.length + RESIZE];  
        System.arraycopy(stack, 0, newStack, 0, stack.length);  
        stack = newStack;  
    }  
    return stack[count++] = item;  
}
```

lec11/StackResizeArray.java

- Použití identické jako pro StackArray, tentokrát je možné uložit do zásobníku více položek

```
Stack stack = new StackResizeArray();  
for (int i = 0; i < 15; ++i) {  
    ...
```

lec11/DemoStack.java

Implementace zásobníku spojovým seznamem 1/3

- Zásobník také můžeme implementovat spojovým seznamem

```
public class StackLinkedList implements Stack {  
    private class ListNode {  
        Object item;  
        ListNode next;  
        ListNode(Object item) {  
            this.item = item;  
            next = null;  
        }  
    }  
    private ListNode start;  
    public StackLinkedList() { start = null; }  
    public Object push(Object item) { ... }  
    public Object pop() { ... }  
    public boolean isEmpty() { ... }  
    public Object peek() { ... }  
}
```

lec11/StackLinkedList.java

Implementace zásobníku spojovým seznamem 2/3

```
@Override
public Object push(Object item) {
    if (item == null) { return null; }
    ListNode node = new ListNode(item);
    if (start == null) {
        start = node;
    } else {
        node.next = start;
        start = node;
    }
    return item;
}
```


Implementace zásobníku spojovým seznamem 3/3

```
@Override
public Object pop() {
    Object ret = null;
    if (start != null) {
        ret = start.item;
        start = start.next;
    }
    return ret;
}

@Override
public boolean isEmpty() {
    return start == null;
}

@Override
public Object peek() {
    return start != null ? start.item : null;
}
```


ADT – Zásobník příklad použití různých implementací

```
final int TYPE = 3;
Stack stack =
    (TYPE == 1) ?
    new StackArray() : (TYPE == 2) ?
    new StackResizeArray() : new StackLinkedList();

System.out.println("stack type " + stack);

for (int i = 0; i < 15; ++i) {
    stack.push((int) (Math.random() * 50));
}
System.out.println("\nPop items from the stack:");
while (stack.isEmpty() == false) {
    System.out.print(stack.pop() + " ");
}
System.out.println("");
```


Zásobník `StackArray` – vložení prázdného prvku

- Operaci `push` jsme definovali tak, že nelze vložit prázdný (`null`) prvek
- Nedokážeme rozlišit, zda-li návratová hodnota `null` metody `push` znamená:
  1. Pokus o vložení prázdného prvku
  2. Indikaci plného zásobníku
- Přeplnění zásobníku můžeme indikovat mechanismem výjimek

```
public Object push(Object item) {  
    if (count == stack.length) {  
        throw new RuntimeException("Stack full");  
    }  
    if (item == null) { return null; }  
    stack[count++] = item;  
    return item;  
}
```

Výjimku `RuntimeException` není třeba deklarovat v hlavičce metody, více v PR2

Zásobník `StackArray` – vložení prázdného prvku

- Operaci `push` jsme definovali tak, že nelze vložit prázdný (`null`) prvek
- Nedokážeme rozlišit, zda-li návratová hodnota `null` metody `push` znamená:
  1. Pokus o vložení prázdného prvku
  2. Indikaci plného zásobníku
- Přeplnění zásobníku můžeme indikovat mechanismem výjimek

```
public Object push(Object item) {  
    if (count == stack.length) {  
        throw new RuntimeException("Stack full");  
    }  
    if (item == null) { return null; }  
    stack[count++] = item;  
    return item;  
}
```

Výjimku `RuntimeException` není třeba deklarovat v hlavičce metody, více v PR2

ADT – Zásobník a vložení prázdného prvku

- Obecně není nutné rozlišovat, zda-li je vkládaný prvek prázdný (null) či nikoliv
- Je jen na uživateli (programátorovi) jak zásobník používá a jaké prvky ukládá
- Podobně můžeme využít mechanismu výjimek při pokusu vyjmout prvek metodou **pop** z prázdného zásobníku
  - Uživatel má k dispozici metodu **isEmpty** pro ověření, zda-li je zásobník prázdný či nikoliv

Obsah

Datové struktury

Zásobník

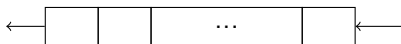
Fronta

Příklad ADT – Fronta

- **Fronta** je dynamická datová struktura, kde se odebírají prvky v tom pořadí, v jakém byly vloženy
- Jedná se o strukturu typu FIFO (First In, First Out)

Odebrání hodnoty
z čela fronty

Vložení hodnoty
na konec fronty

- Implementace

- Pole

Pamatujeme si pozici začátku a konce fronty v poli

- Spojovým seznamem

Pamatujeme si ukazatel na začátek a konec fronty

<https://docs.oracle.com/javase/8/docs/api/java/util/Queue.html>

ADT – **Fronta** – Příklad rozhraní

```
public interface Queue {  
    /**  
     * Add item to the queue  
     *  
     * @param item  
     * @return the added item  
     */  
    public Object push(Object item);  
  
    public Object pop();  
    public boolean isEmpty();  
  
    public Object peek();  
    public Object back();  
}
```


Implementace fronty polem

```
public Object push(Object item) {
    if (count == queue.length) {
        throw new RuntimeException("Queue full");
    }
    queue[end] = item;
    end = (end + 1) % queue.length;
    count++;
}

public Object pop() {
    if (count == 0) {
        throw new RuntimeException("Queue empty");
    }
    Object ret = queue[start];
    start = (start + 1) % queue.length;
    count--;
    return ret;
}
```


Implementace fronty spojovým seznamem 1/4

```
public class QueueLinkedList implements Queue {  
    private class ListNode {  
        Object item;  
        ListNode next;  
        ListNode(Object item) {  
            this.item = item;  
            next = null;  
        }  
    }  
    private ListNode start;  
    private ListNode end;  
    public QueueLinkedList() {  
        start = end = null;  
    }  
    public Object push(Object item) { ... }  
    ...  
}
```


Implementace fronty spojovým seznamem 2/4

```
@Override
public Object push(Object item) {
    ListNode node = new ListNode(item);
    if (start == null) {
        start = end = node;
    } else {
        end.next = node;
        end = end.next;
    }
    return item;
}
```


Implementace fronty spojovým seznamem 3/4

```
@Override
public Object pop() {
    if (start == null) {
        throw new RuntimeException("Queue empty");
    }
    Object ret = start.item;
    start = start.next;
    if (start == null) {
        end = null;
    }
    return ret;
}
```


Implementace fronty spojovým seznamem 4/4

```
@Override
public boolean isEmpty() {
    return start == null;
}
```

```
@Override
public Object peek() {
    return start != null ? start.item : null;
}
```

```
@Override
public Object back() {
    return end != null ? end.item : null;
}
```


ADT – **Fronta** spojovým seznamem – příklad použití

```
Queue queue = new QueueLinkedList();
for (int i = 0; i < 15; ++i) {
    queue.push((int) (Math.random() * 50));
    System.out.println(
        "Add " + i +
        " front: " + queue.peek() +
        " back:" + queue.back());
}
System.out.println("\nPop the items from the queue:");
while (queue.isEmpty() == false) {
    System.out.print(queue.pop() + " ");
}
System.out.println("");
```

lec11/QueueLinkedList.java, lec11/DemoQueue.java

Část III

ADT – Prioritní fronta a možné implementace

Obsah

Popis

Implementace spojovým seznamem

Binárním strom a halda

Prioritní fronta

■ Fronta

- První vložený prvek je první odebraný prvek

FIFO

■ Prioritní fronta

- Některé prvky jsou při vyjmutí z fronty preferovány

Některé vložené objekty je potřeba obsloužit naléhavěji, např. fronta pacientů u lékaře.

- Operace **pop** vrací prvek uložený ve frontě s nejvyšší prioritou

Vrchol fronty je prvek s nejvyšší prioritou.

- Rozhraní prioritní fronty může být identické jako o běžné fronty, avšak specifikace upřesňuje chování dílčích metod

<https://docs.oracle.com/javase/8/docs/api/java/util/PriorityQueue.html>

Prioritní fronta – specifikace rozhraní

Prioritní frontu můžeme implementovat různě složitě a také s různými výpočetními nároky, např.

- Polem nebo spojovým seznamem s modifikací metod **push** nebo **pop** a **peek**
- S využitím pokročilé datové struktury pro efektivní vyhledání prioritního prvku (halda)

Prioritní prvek může být ten s nejmenší hodnotou, pak

- Metody **pop** a **peek** vrací nejmenší prvek dosud vložený do fronty
- Prvky potřebujeme porovnávat, proto nestačí „jen“ vkládat prvky typu `Object`, ale musí je také umět porovnávat, například metodou **compareTo** rozhraní **Comparable**

<https://docs.oracle.com/javase/8/docs/api/java/lang/Comparable.html>

Prioritní fronta – příklad rozhraní

```
public interface PriorityQueue {  
    public Comparable push(Comparable item);  
    /**  
     * Remove the head of the priority queue, where  
     * the is the least element in the queue  
     *  
     * @return the removed least element in the queue  
     */  
    public Comparable pop();  
    public Comparable peek();  
    public boolean isEmpty();  
}
```


Obsah

Popis

Implementace spojovým seznamem

Binárním strom a halda

Prioritní fronta spojovým seznamem 1/4

```
public class PriorityQueueLinkedListNaive implements
    PriorityQueue {
    private class ListNode {
        Comparable item;
        ListNode next;
        ListNode(Comparable item) {
            this.item = item;
            next = null;
        }
    }
    private ListNode start;
    public PriorityQueueLinkedListNaive() {
        start = null;
    }
    ...
}
```


Prioritní fronta spojovým seznamem 2/4

- Nedovolíme vkládat prázdný prvek

@Override

```
public Comparable push(Comparable item) {  
    if (item == null) {  
        throw new RuntimeException("Adding null ...");  
    }  
    ListNode node = new ListNode(item);  
    if (start == null) {  
        start = node;  
    } else {  
        node.next = start;  
        start = node;  
    }  
    return item;  
}
```


Prioritní fronta spojovým seznamem 3/4

- Metoda **peek** vrací nejmenší prvek ve frontě, který musíme nejdříve najít

```
@Override
```

```
public Comparable peek() {  
    if (start == null) { return null; }  
    ListNode ret = start;  
    ListNode cur = start.next;  
    while (cur != null) {  
        if (cur.item.compareTo(ret.item) < 0) {  
            ret = cur;  
        }  
        cur = cur.next;  
    }  
    return ret.item;  
}
```

V nejnepříznivějším případě procházíme celou frontu $\sim O(n)$

Prioritní fronta spojovým seznamem 4/4

```
public Comparable pop() {
    if (start == null) { return null; }
    ListNode prevRet = null; //remember the previous of the ret
    ListNode ret = start;
    ListNode prev = start;
    ListNode cur = start.next;
    while (cur != null) {
        if (cur.item.compareTo(ret.item) < 0) {
            ret = cur;
            prevRet = prev;
        }
        prev = cur;
        cur = cur.next;
    }
    if (prevRet == null) {
        start = start.next;
    } else {
        prevRet.next = ret.next;
    }
    return ret.item;
}
```

Musíme najít nejmenší prvek a zároveň zajistit napojení spojového seznamu po jeho odebrání ze seznamu, proto potřebujeme také předcházející prvek v seznamu.

Prioritní fronta spojovým seznamem – Příklad použití

```
PriorityQueue queue = new PriorityQueueLinkedListNaive();
for (int i = 0; i < 15; ++i) {
    int v = (int) (Math.random() * 50);
    queue.push(v);
    System.out.println("Add " + v + " current peek is " +
        queue.peak());
}
System.out.println("\nPop the items from the priority
    queue:");
while (queue.isEmpty() == false) {
    System.out.print(queue.pop() + " ");
}
System.out.println("");
```

[lec11/PriorityQueueLinkedListNaive.java](#), [lec11/DemoPriorityQueue.java](#)

■ Příklad výstupu:

```
Add 43 current peek is 43
Add 27 current peek is 27
Add 26 current peek is 26
Add 20 current peek is 20
```

```
Pop the items from the priority queue:
20 26 27 43
```


Prioritní fronta spojovým seznamem a výpočetní náročnost

- V naivní implementaci prioritní fronty jsme zohlednění priority „odložili“ až do doby, kdy potřebujeme odebrat prvek z fronty
- Při odebrání (nebo vrácení) nejmenšího prvku v nejhorším případě musíme projít celý seznam
- To může být v řadě praktických aplikací nedostatečné a raději bychom chtěli „udržovat“ nejmenší prvek připravený
  - Můžeme to například udělat zavedením položky **head**, ve které bude aktuálně nejmenší vložený prvek do fronty
  - Prvek **head** aktualizujeme v metodě **push** porovnáním hodnoty aktuálně vkládaného prvku
  - Tím zefektivníme operaci **peek**
  - V případě odebrání nejmenšího prvku, však musíme frontu znovu projít a najít nový nejmenší prvek

Alternativně můžeme použít sofistikovanější datovou strukturu, která nám umožní efektivně udržovat hodnotu nejmenšího prvku a to jak při operaci vložení **push** tak při operace vyjmutí **pop** prvku z prioritní fronty.

Obsah

Popis

Implementace spojovým seznamem

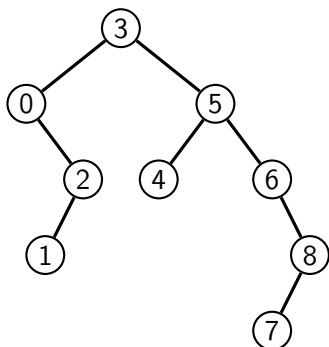
Binárním strom a halda

Binární vyhledávací strom a halda

Binární vyhledávací strom

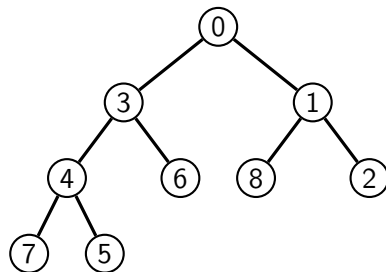
- Může obsahovat prázdná místa
- Hloubka stromu se může měnit
- Strom můžeme procházet

Halda

- Binární plný strom
Hloubka stromu vždy $\lfloor \log_2(n) \rfloor$
- Kořen stromu je vždy prvek s nejmenší hodnotou
- Splňuje vlastnost haldy

Heap property

Halda

- Halda je dynamická datová struktura, která má „tvar“ binárního stromu a uspořádání fronty
- Každý prvek haldy obsahuje hodnotu a dva potomky, podobně jako binární strom
- Vlastnosti haldy:
  - Hodnota každého prvku je menší než hodnota libovolného potomka
  - Každá úroveň haldy je plná, kromě poslední úrovně, která je zaplněna zleva doprava
- Prvky mohou být odebrány pouze přes kořenový uzel
- Vlastnost haldy zajišťuje, že kořen je vždy nejmenší prvek
- Nejmenší prvek je tedy první hodnota, kterou z haldy odebereme

Binární plný strom

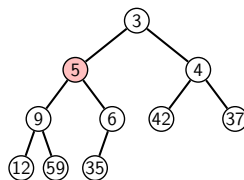
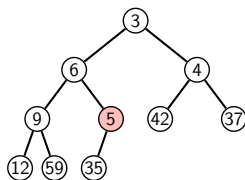
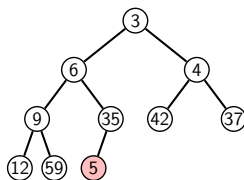

Halda – přidání prvku **push**

- Po každém provedení operace **push** musí být splněny vlastnosti haldy
- Prvek přidáme na konec haldy, tj. na první volnou pozici (vlevo) na nejnižší úrovni haldy
- Zkontrolujeme, zda-li je splněna podmínka haldy, pokud ne, zaměníme prvek s nadřazeným prvkem (předkem)

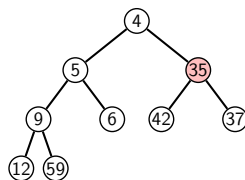
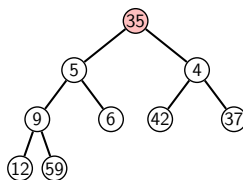
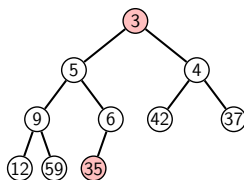
V nejhorším případě prvek „probublá“ až do kořene stromu

Halda – odebrání prvku **pop**

- Při operaci **pop** odebereme kořen stromu
- Prázdné místo nahradíme nejpravějším listem (uzlem v poslední úrovni)
- Zkontrolujeme, zda-li je splněna podmínka haldy, pokud ne, zaměníme prvek s potomkem a postup opakujeme

V nejhorším případě prvek „probublá“ až do listu stromu

Prioritní fronta haldou

- Prvky ukládáme do haldy a při každém vložení / odebrání zajišťujeme, aby platily vlastnosti Haldy
- Operace **peek** má konstantní složitost a nezáleží na počtu prvku ve frontě, nejmenší prvek je vždy kořen

Asymptotická složitost v notaci velké O je $O(1)$.

- Operace **push** a **pop** udržují vlastnost haldy záměnami prvku až do hloubky stromu

Pro binární plný strom je hloubka stromu $\log_2(n)$, kde n je aktuální počet prvků ve stromu, odtud složitost operace $O(\log(n))$.

Informativní více v Algoritmizaci

Shrnutí přednášky

Diskutovaná témata

- Nelineární spojové struktury
  - Stromy a binární strom
- Abstraktní datový typ (ADT)
  - Datové struktury a jejich popis
  - Zásobník
  - Fronta
- Příklad ADT – prioritní fronta
- **Příště: Soubory a proudy, soubor jako posloupnost bytů**

Informativní

